

A ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés

Payrich András

*Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
Email: payrich@yahoo.com*

1. Aktualitás

A ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés örökzöld téma mind a jogtudomány, mind a politikai, mind a társadalmi közélet színterén – hasonlóan a halálbüntetéshez. *Ferenc pápa* 2014. október 23-án Vatikánban fogadta a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság tagjait.¹ Az egyházfő a halálbüntetés eltörlését szorgalmazása mellett kijelentette, hogy az életfogytiglani börtönbüntetés sem más, mint rejtett halálos ítélet. Kijelentette, hogy az igazságszolgáltatás nem bosszúállás. Ferenc pápa megjegyezte, a modern társadalomból sem hiányzik a bosszúállás vágya, és egyre kevesebbet hallani arról, hogy a börtönt a büntetés másfajta letöltésével helyettesítsék. Kérte, hogy a bírák kerüljék a bosszút és a populista büntetőjogi intézkedéseket, emellett sürgette a börtönkörülmények javítását az emberi méltóság tiszteletben tartásával. Kínzásnak nevezte a maximális biztonságú börtönökben való büntetést is. Kijelentette, hogy a gyerekeket és öregeket nem szabad börtönre ítélni. Az egyházfő felszólított „minden keresztényt és jóakarátú embert”, hogy küzdjön a halálbüntetés eltörléséért és a börtönkörülmények javításáért a szabadságuktól megfosztott személyek emberi méltóságának tiszteletben tartása jegyében.²

¹ Ld.: MTI tudósította a következőket Vatikánvárosból, 2014. október 23. csütörtökön:

„- A halálbüntetés és az életfogytiglani börtönbüntetés eltörlését, valamint a börtönkörülmények javítását szorgalmazta Ferenc pápa csütörtökön a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság tagjait fogadva a Vatikánban.

Az egyházfő a halálbüntetés eltörlését szorgalmazta, legyen ez akár bírósági tárgyalás és ítélet nélküli kivégzés. Ferenc pápa hozzátette: az életfogytiglani börtönbüntetés sem más, mint rejtett halálos ítélet. "Ez idáig nem bizonyítható még a legsúlyosabb büntetés, mint például a halálbüntetés hatékonysága sem" - jelentette ki a pápa.

Az egyházfő úgy fogalmazott: az igazságszolgáltatás nem bosszúállás. Ferenc pápa megjegyezte, a modern társadalomból sem hiányzik a bosszúállás vágya, és egyre kevesebbet hallani arról, hogy a börtönt a büntetés másfajta letöltésével helyettesítsék.

A bírák kerüljék a bosszút és a populista büntetőjogi intézkedéseket - mondta a pápa az igazságügy képviselőihez intézett beszédében. Hangsúlyozta, hogy az utóbbi évtizedekben elterjedt az a meggyőződés, hogy a büntetőjog a legkülönbözőbb társadalmi problémákra adhat megoldást, ezek megoldására azonban egy "másfajta szociális, gazdasági, politika és társadalmi befogadás szükséges".

A pápa figyelmeztetett arra is, hogy a halálbüntetés esetében is fennáll a bírói tévedés lehetősége, vagy önkényuralmi rendszerek a politikai másként gondolkodók megbüntetésére, vallási és kulturális kisebbségek üldözésére használják azt.

Ferenc pápa a börtönkörülmények javítását sürgette az emberi méltóság tiszteletben tartásával. Kínzásnak nevezte a maximális biztonságú börtönökben való büntetést is. Kijelentette: gyerekeket és öregeket nem szabad börtönre ítélni.

Az egyházfő felszólított "minden keresztényt és jóakarátú embert", hogy küzdjön a halálbüntetés eltörléséért és a börtönkörülmények javításáért a szabadságuktól megfosztott személyek emberi méltóságának tiszteletben tartása jegyében.

Az igazságszolgáltatás különböző témáit érintve Ferenc pápa súlyos bűncselekménynek nevezte a korrupciót, hangsúlyozva, hogy nem csak a "kis halakat" kell büntetni, hanem elsősorban a "nagy halakat" kell elfogni. Az emberkereskedelmet és a szegénységet az emberiségellenes bűncselekménynek nevezte. Az egyházfő kijelentette, a politikai vezetők bűnrészesek abban, hogy milliók élnek a szegénység csapdájában. - MTI –

² A vatikáni rádió vonatkozó teljes tudósítása az alábbiakat tartalmazta:

Ferenc pápa: el kell törölni a halálbüntetést - javítsanak az embertelen börtönfeltételeken

(Audio: <http://media01.radiovaticana.va/audio/ra/00450309.RM>. 2014. december 9.) A keresztények és a jóakarátú emberek ma arra kaptak meghívást, hogy ne pusztán a halálbüntetés minden formája ellen

küzdjenek, hanem a börtönfeltételek javításáért is sikra szálljanak - mondta Ferenc pápa a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület jogászai egy csoportjának, akiket a Vatikánban fogadott október 23-án.

A pápa felemelte szavát az emberkereskedelem és a korrupció ellen is. Minden büntetést fokozatosan kell végrehajtani, tiszteletben tartva az emberi méltóságot.

Ferenc pápa rögtönzött szavakkal kifejezett megállapítása beleilleszkedik egy részletes elemzésbe arról, hogy az államok ma hogyan töreksenek az igazságosság tiszteletben tartására és hogyan szabják ki a büntetéseket. A pápa szokásos őszinteségével megállapította, hogy napjainkban a politika és a média gyakran erőszakra, nyilvános és magán bosszúállásra ösztönöznek, mindig bűnbakot keresve.

Ferenc pápa emlékeztetett rá, hogy Szent II. János Pál elítélte a halálbüntetést, mint ahogy ezt a Katolikus Egyház Katekizmusa is teszi. Ferenc pápa nem pusztán a halálbüntetést ítélte el, hanem beszédében leleplezte azokat a törvényen kívüli kivégzéseket is, amelyeket „szándékos emberölésnek” nevezett, és amelyeket az állammal takarózva köztisztviselők hajtanak végre.

Minden keresztény és jóakarátú ember tehát arra kapott meghívást ma, hogy küzdjön nem pusztán a halálbüntetés minden formájának eltörléséért, legyen az törvényes vagy sem, hanem a börtönfeltételek javításáért is, tiszteletben tartva a szabadságuktól megfosztott személyek emberi méltóságát. „Én ezt összekapcsolom az életfogytiglani börtönbüntetéssel. A Vatikánban, már nem szerepel a Büntető Törvénykönyvben az életfogytiglani börtönbüntetés, ami burkoltan halálbüntetést jelent” - tette hozzá Ferenc pápa.

Itt jegyezzük meg, hogy a Szentatya ezt megszüntette, törölve azt a vatikáni Büntető Törvénykönyv és a Büntetőeljárás Törvénykönyv 2013. július 11-én történt módosításakor.

Az utóbbi években elterjedt az a meggyőződés, hogy a büntetőjogi büntetéssel megoldhatók a legkülönfélébb társadalmi problémák, mintha a különféle betegségekre ugyanazt az orvosságot ajánlanák. Ez ahhoz vezetett, hogy a büntetőjogi rendszer túllépett saját határain, vagyis a büntetésen, és kiterjedt a személyek szabadságának és jogainak területére. Valójában azonban nem járt hatékony eredménnyel.

Fennáll annak a veszélye, hogy az államok nem őrzik meg a büntetés arányát sem, amely történelmileg tükrözi az állam által védelt értékcsálát. Elhalványodott a büntetőjogról, mint „ultima ratio”-ról alkotott fogalom, amely a legnagyobb védelmet igénylő egyéni és közösségi érdekek ellen elkövetett legsúlyosabb tényekre korlátozódik. Elcsitul az a vita is, amely arra irányult, hogy a börtönt más, alternatív büntetéssel helyettesítsék.

Ferenc pápa az előzetes letartóztatást jogtalan büntetésnek nevezte, amelyet a törvényesség látszata von be, mivel a még el nem ítélt foglyot előzetesen bünteti, jogcím nélkül. Ebből adódik annak a kockázata, hogy megsokszorozódik az „ítélet nélküli foglyok” száma, vagyis azoké, akiket elítélnek a per lefolytatása szabályainak tiszteletben tartása nélkül. Egyes országokban ez a foglyok 50%-át teszi ki és a börtönviszonyok embertelenségét okozza. A foglyok számtalan életfeltételei, amelyek földünk különböző részein tapasztalhatók, gyakran valóságos embertelen és lealacsonyító jellegűek. Gyakran a büntetőjogi rendszer hiányosságaiból fakadnak, míg nem kevés esetben a hatalom önkényes és kegyetlen gyakorlása a szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben.

A kegyetlen, embertelen és lealacsonyító intézkedéseket a pápa a kínzás egy formájához hasonlította, beleértve a legszigorúbb fegyházakat is. Ezeknek a helyeknek az elszigeteltsége olyan pszichikai és fizikai szenvedéseket okoz, amely érezhetően növeli az öngyilkossági hajlamot. Sajnos, ma már a kínzást nem pusztán azért alkalmazzák, hogy a fogolyból vallomást csikarjanak ki, hanem egy valóságos fájdalomtöbbletet alkotnak, amely növeli a fogság elviselhetetlen körülményeit. A kínzást nem pusztán a titkos fogva tartó központokban, vagy modern koncentrációs táborokban alkalmazzák, hanem a börtönökben, kiskoriák nevelőintézetében, pszichiátriai kórházakban, rendőrségeken is. A kemény börtönfeltételektől mindenekelőtt a gyermekeket kell megkímélni, továbbá figyelemmel kell lenni az idősek, betegek, várandós asszonyok, fogyatékkal élők, illetve fogyatékkal élők szüleinek fogva tartási körülményeire.

Ferenc pápa ezután az emberkereskedelemtől szólt, ami az abszolút szegénység következménye, amely egy milliárd embert érint és legalább 45 millió személyt kényszerít menekülésre háborúk miatt. A pápa beszédében erőteljes szavakat használt:

„Mivel az emberkereskedelem összetett bűntényét nem lehet az államok aktív, vagy passzív bűnrészsége nélkül elkövetni, világos, hogy amikor nem elegendők azok az erőfeszítések, hogy megelőzzük ezt a jelenséget és küzdünk ellene, akkor újból az emberiség ellen elkövetett bűntényről van szó. Ha előfordul olyan eset, hogy az, akinek kötelessége lenne a személyek védelme és szabadságuk biztosítása, azoknak a cinkosává válik, akik az emberkereskedelmet gyakorolják, akkor az államok felelősek állampolgáraikkal és a nemzetközi közösséggel szemben.

Ferenc pápa beszédében ezután a korrupciónak szentelt fontos teret. A korrump ember olyan személy, aki az opportunizmus egérútján keresztül „győztesnek” képzei magát, aki másokat megsért, és ha alkalma van rá, akkor arcátlanul üldözi azt, aki szembeszáll vele. A korrupció rosszabb a bűnnél, és inkább gyógyítani, mint megbocsátani kell.

Az Országos Kriminológiai Intézetben (OKRI) az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatosan végzett kutatások is komoly kritikákat fogalmaznak meg: „*a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés jelenlegi törvényi szabályozását nem tartjuk elfogadhatónak, az valójában a halálbüntetés farizeus módozatának tekinthető, amely szembefordul az alkotmányos elvekkel és a modern európai civilizált kriminálpolitika szemléletével. Soha, egyetlen elkövető esetében sem állítható bizonyossággal az ítélet kiszabásakor, hogy újabb büntetést követne el a jövőben. Erősen vitatható, hogy a bíróság mindenkorra visszavonhatatlanul kizárja a személyiségváltozás esélyét.*”³

A pápa azon túl, hogy a világ egyik legnagyobb véleményformálója, Vatikán vezetőjeként közvetlen jogforrás is: a vatikáni Büntető Törvénykönyv és a Büntetőeljárás Törvénykönyv 2013. július 11-én történt módosításakor megszüntette az életfogytig tartó szabadságvesztést, mint büntetési típust.⁴

Magyarországon alkotmánybíróági indítványt nyújtottak be a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztés alkotmányossági vizsgálatáról, amellyel kapcsolatosan döntés kihirdetésére azóta sem került sor. Nemzetközi példa van az emberi méltóság megsértése miatti alkotmányellenességének megállapítására, pl.: a magyar Alkotmánybíróság által oly gyakran követett német szövetségi alkotmánybíróóság vagy a namíbiai felsőbíróság is erre az álláspontra helyezkedett.⁵

Hazánkban a témában a jelenlegi legújabb fordulatot az *Emberi Jogok Európai Bírósága Magyar László* Magyarországgal szembeni eljárást lezáró 2014. május 20-án meghozott ítélete⁶ generálta. Ebben a Bíróság többek között kimondta azt, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezmény 3. cikkének („*Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.*”) megfelel az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés, ha a belső jog megfelelő jogi eljárást biztosít arra, hogy szabaddá kerülhessen. Ezen eljárás szabályait az elítéltek az elítélésükkor ismernie kell, hogy tudja, milyen viselkedéseket kell tanúsítania ahhoz, hogy kiszabadulhasson, az eljárásnak pedig az elítélt életvitelében bekövetkező változásokat megfelelően és komolyan kell értékelnie. A Bíróság megállapította, hogy a magyar szabályozás ezen kritériumoknak nem felel meg.

Jelenlegi vizsgálódásom fókuszába a strasbourgi ítélet folyamánként megindult jogalkotás eredményét: a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárásának szabályainak vizsgálatát állítom, és a továbbiakban ezzel foglalkozom.

2. Hazai jogalkotás

A büntetés kiszabása szelektív módon történik. Olyan, mint egy háló, amelyik csak a kis halakat fogja meg, miközben a nagyokat a tengerben hagyja. A legnagyobb szigorúsággal kell üldözni a korrupciónak azokat a formáit, amelyek súlyos társadalmi károkat okoznak, mind gazdasági, mint szociális téren. Ilyen például a közigazgatási csalás, a közigazgatás tisztességtelen gyakorlása, például amikor akadályozni kívánják az igazságszolgáltatás menetét, azzal a céllal, hogy saját maguk, vagy mások számára rossz cselekedeteik büntetlenek maradjanak.

Az emberi méltóság tiszteletben tartása nem pusztán az állami alkalmazottak önkényuralmának és túlkapásainak szab határt, hanem irányt adó kritérium azoknak a magatartásformáknak az elfojtására, amelyek a legsúlyosabb támadást jelentik a személy méltósága és integritása számára - fejezte be a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület képviselőihez intézett beszédét Ferenc pápa.(vm)

³ Ld.: Antal Szilvia – Nagy László Tibor – Solt Ágnes: *Az életfogytig tartó szabadságvesztés empirikus vizsgálata – kutatási zárójelentés*. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2008. 62.

⁴ Ld.: http://hu.radiovaticana.va/print_page.asp?c=832808 (2014. december 9.).

⁵ Antal Szilvia – Bárd Petra: *Az életfogytig tartó szabadságvesztés*. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2007. 39.

⁶ Ld.: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-144109> (2014. december 9.).

2.1.

Magyarország Kormánya 2014. október 21-én érkezett az Országgyűlés Hivatalánál a T/1707-es törvényjavaslatot a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról, melynek 109. §-a foglalkozik arról, hogy a még hatályba sem lépett Bv. tv. „a következő alcímmel és 46/A-46/H. §-sal kiegészülve lép hatályba: „A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása.”

2.2.

Az országgyűlés a T/1707-es törvényjavaslatot – a vonatkozó részekben – változatlan formában a 2014. évi LXXII. törvényként elfogadta. A még hatályba sem lépett Bv. tv. módosítását a Kormány a törvényjavaslat indokolásában azzal magyarázta, hogy ezzel kíván eleget tenni az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Magyar László Magyarországgal szembeni ügyében 2014. május 20-án meghozott ítéltében foglaltaknak. Ennek során olyan eljárást akartak megalkotni, mely

1. nem kérelemre indul,
2. akkor alkalmazható, ha a szabadságvesztésből már megfelelő hosszúságú idő eltelt,
3. vizsgálható, hogy a büntetés büntetéspolitikai indokai fent állnak-e,
4. mindezt olyan eljárási szabályok, illetve feltételek, szempontok szerint, melyek már a büntető ügyben hozott ítélet meghozatalakor előreláthatóak legyenek,
5. a sima kegyelmi eljárás érintetlenül hagyásával úgy, hogy a két eljárás külön is alkalmazható legyen.⁷

A jogalkotó tehát a Bv. tv. 46/A. §-a szerint egy olyan szabályozást akart létrehozni, melyet hivatalból és kötelezően kell lefolytatni, mely eljárás mellett a szokásos kegyelmi eljárás is igénybe vehető maradjon.

Alláspontom szerint utópisztikus és a gyakorlat oldaláról átgondolatlan az a vélemény, hogy akár (viszonylag) egyszerre is két önálló kegyelmi eljárás áll a ténylegesen életfogytiglanra ítélt elítéltek rendelkezésére. Mind a két esetben a köztársasági elnök dönt, és a döntésében semmi nem gátolja, így tehát irreális azt gondolni, hogy két külön eljárásban bármikor is két egymással ellentétes döntést hozna a köztársasági elnök. Már csak a tekintélyének védelme miatt sem valószínű ez, hiszen következetlenséggel lenne vádolható.

2.3.

A jogalkotó szándéka az volt, hogy egy kötelezően lefolytatandó eljárási mechanizmust hoz létre, melyet – mivel az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Magyar László Magyarországgal szembeni ügyében 2014. május 20-án meghozott ítéltében nem határozta meg a Bíróság az eljárás lefolytatásának legkésőbbi időpontját – legelőször a Bv. tv. 46/B §-a szerint akkor kell lefolytatni, ha az elítél a büntetéséből már negyven évet kitöltött. A jogalkotó a negyven évet azzal indokolta, hogy mivel a Btk. szerint a bíróságok a sima életfogytig tartó szabadságvesztés esetében a feltételesen szabadlábra történő bocsátás legkorábbi időpontját huszonöt és negyven év között állapíthatja meg, és ha a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt esetben a negyven évnél rövidebb időben

---

⁷ T/1707-es törvényjavaslat 83, 109-110.

Doktori Műhelytanulmányok 2015.

határozná meg, akkor vagy lehetővé kéne tenni ezt a lehetőséget a „sima” életfogytig tartó szabadságvesztést töltőknek is, vagy ezen elítéltek hátrányos megkülönböztetésben részesülnek.

Hasonlítsuk tehát össze a „sima életfogytosokat” és a „TÉSZ-eseket”, a Btk. szerinti feltételesre bocsáthatósági eljárást, a köztársasági elnöki kegyelmet és a TÉSZ-es kegyelmet (már az új Bv. tv. 2015. január 1-én hatályos szabályai szerint)!

	Btk. szerinti feltételesre bocsáthatóság	sima köztársasági elnöki kegyelem	TÉSZ-es kegyelem
sima életfogytos élhet vele	igen	igen	nem
TÉSZ-es életfogytiglanra ítélt élhet vele	nem	igen	igen
legkorábbi kezdeményezhetőség	25-40 év kitöltése után az ítélet szerint	bármikor	40 év kitöltése után
hivatalból vagy kérelemre indul	hivatalból	kérelemre vagy hivatalból	hivatalból, de az elítélt hozzájárulása kell
ismétlődés	a második max. 2 év múlva, utána évente	bármikor	2 évente a szabadon bocsátásig
mennyi időre szól	15 évre próbaidőre, ha sikeresen eltelik végleges	határozat szerint próbaidőre vagy véglegesen	véglegesen
döntést hozó személy	BV bíró	köztársasági elnök	5 tagú bírói tanács előterjesztése után a közt. elnök
magatartási szabályok előírhatósága	BV bíró előírhat	nem szokás (elvileg nem lehetetlen)	nem (de elvileg nem lehetetlen)

Álláspontom szerint a ténylegesen életfogytiglanra ítéltéknél a speciális kegyelmi eljárás lefolytatásának feltételül szabott negyven évi szabadságvesztés letöltésének szabálya önmagában embertelen, és az elítéltek többségének esélye sincs megélnie ezt az időpontot. Ezen időpontban számolni kell azzal, hogy az elítéltek jelentős része már nem rendelkezik a megfelelő belátási képességgel, így előfordulhat az, hogy azért marad élete végéig büntetésvégrehajtási intézetben az elítélt, mert belátási képesség hiányában már nem tud hozzájárulni az eljárás lefolytatásához, függetlenül attól, hogy van-e bármi befogadó közege. Ennek megfelelően habár a jogalkotó hivatalból lefolytatandó eljárásról beszél, az mégsem tekinthető valóban hivatalbóli eljárásnak.

A negyven évi letöltési szabály miatt az eljárás nem felel meg azon kívánalomnak, hogy megfelelő és elérhető „reménysugár” legyen az elítéltnak akkor, ha az előre jól körvonalazódó szabályokat betartja.

2.4.

A Bv. tv. 46/C. §-a a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatására megvizsgálandó iratok és anyagok beszerzési körének adott ügyben történő meghatározása az igazságügyi miniszter mérlegelési körébe tartozik, azonban a minimálisan beszerzendő anyagok körét felsorolja a szabályozás:

- *a bv. intézet által összeállított,*
  - a) az elítéltről készült kockázatértékelési összefoglaló jelentést,*
  - b) az elítélt biztonsági kockázati besorolásával kapcsolatos iratokat,*
  - c) az elítéltről készült értékelő véleményeket,*
  - d) az elítélttel szemben indított fegyelmi eljárásokkal kapcsolatos iratokat,*
  - e) az elítélt egészségi állapotára vonatkozó dokumentációt, ideértve az elítélt mentális állapotára vonatkozó szakorvosi és pszichológusi véleményeket is;*
- *az elítélt büntető ügyének az iratait;*
- *a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő által, az elítélt befogadó környezetéről készített környezettanulmányt;*
- *a munkáltató által kiadott foglalkoztatási nyilatkozatot – ha az elítélt a bv. intézetet arról tájékoztatja, hogy szabadulása esetén foglalkoztatása biztosított lesz.*

Érthető, hogy miért került be a befogadó környezettanulmány a csatolandó iratok közé, de egyrészt egy sima kegyelmi eljárásban ilyenre nem kerül sor, másrészt kimutatott tény, hogy a ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték esetében meglazulnak, leépülnek, elfogynak a családi és emberi kapcsolataik, valamint a megmaradó kapcsolatok döntő többségében a bv. személyzet tagjaiból kerülnek ki,⁸ így elég nehezen lehet befogadó környezetről beszélni, mert ugyan az anyagi feltételek még mérhetőek, de az egyáltalán nem prognosztizálható, hogy az emberi kapcsolatok, érzések mennyire stabilak, és meddig lesz az elítéltnak ez valóban befogadó közeg.

Még kevésbé életszerű ismérvet tartalmaz az a szabály, miszerint az ötös tanács elé történő előterjesztéshez mellékelni kell „*a munkáltató által kiadott foglalkoztatási nyilatkozatot, ha az elítélt a bv. intézetet arról tájékoztatja, hogy szabadulása esetén foglalkoztatása biztosított lesz.*” Még legoptimálisabb esetben is 60 éves emberről beszélünk, aki az életét büntetés-végrehajtási intézetben élte le, így még ha ért is valamihez az elítélt, objektíve kevésbé várható el bármilyen valós foglalkoztatás elérése röviddel a nyugdíjkorhatár előtt. Ennélfogva ez egy reálisan kevésbé elérhető olyan ismérv, mellyel kapcsolatosan a jogalkotó mégis azt sugallja, hogy ha mégis rendelkezne ilyennel az elítélt, az előnyt jelent a döntésnél.

2.5.

A Bv. tv. 46/D. §-a foglalkozik azzal, hogy hogyan áll össze a Kegyelmi Bizottság. A Kúria elnöke jelöli ki a Kúria büntető kollégiumának javaslata alapján eseti jelleggel a Kegyelmi Bizottság tagjait. A Kegyelmi Bizottság tagjává a Kúrián vagy az ítélőtáblán büntető ügyekben eljáró bíró jelölhető ki. A kijelöléshez a bíró hozzájárulása szükséges. A törvény gyakorlatilag a védőn kívül kizár mindenkit a jelölhető bírók köréből, aki az adott elítélthez kapcsolódik, akár a nyomozati szerv tagjaként, akár ügyészként, akár ítélező vagy BV bíróként.

A Jogalkotó a Kegyelmi Bizottság intézményét azért hozta be a tervezethez fűzött indokolás szerint, mert az „*ítélet ugyanis kifogásolta, hogy a hatályos szabályozás nem*

---

⁸ Solt Ágnes: *A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélték longitudinális vizsgálata.* Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2013. 2.

garantálja, hogy a kegyelmi eljárásban részt vevő igazságügyért felelős minisztertől és köztársasági elnöktől független, külső vélemények is megjelenjenek az eljárásban.”

Álláspontom szerint nem felel meg sem ezen kívánalomnak (hiszen a Kegyelmi Bizottság valódi döntési kör nélküli súlytalan intézmény, semmi nem garantálja a véleményének megjelenését a döntésben), sem azon kívánalomnak, hogy megfelelő és elérhető „reménysugár” legyen az elítéltnak a speciális kegyelmi eljárás, ha négyes szűrőn megy át az esete. Függetlenül is a BV-dokumentálástól, hiszen annak anyagát „viszi magával” az elítélt az eljárásban. Másodlagosan függ az ötös tanács többségi döntésétől, melynek tartalmán az igazságügyi miniszter nem változtathat, azt változatlanul terjeszti fel a köztársasági elnöknek. A harmadik szűrőt a köztársasági elnök jelenti, aki megkapja a tanács határozatát, mely azonban semmiben nem köti, bármilyen döntést hozhat, és ezen döntésre még csak határidő sincs megállapítva. A döntését azonban ellen kell jegyeznie az igazságügyi miniszternek, aki *Dávid Ibolya* személyében már tagadta meg (azon indok miatt, hogy a köztársasági elnök politikailag felelőtlen, és a felelősséget az igazságügyi miniszter viseli, aki ezt akkor nem vállalta fel) a köztársasági kegyelmi döntés ellenjegyzésének elmaradásával *Kunos Péter* volt Agrobank-vezér kegyelmét. Ennek alapján az igazságügyi miniszter tekinthető a negyedik szűrőnek. Egy ilyen döntésnek most is megvan a maga veszélye a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 82. § (6) bekezdése alapján.⁹ Ennek megfelelően teljesen esetleges és kiszámíthatatlan a kegyelmi döntés minden materiálisan begyűjtendő irat ellenére is. A statisztikák szerint elhanyagolhatóak a teljesített (sima) kegyelmi kérelmek arányai: ez 1-3% körül mozog. Felteszem a kérdést, hogy mennyire ad valós reménysugarat a ténylegesen életfogytiglani büntetésre ítélt elítéltnak egy olyan eljárás, amiben azon személynek van döntő szava, akit semmi nem köti a döntésében, és aki egy hasonló eljárásban minden (azaz kevésbé súlyos tetteket elkövetett személyeket is nézve) a kérelmezők mindösszesen 1-3%-ának teljesíti a kérelmét? A négyes szűrőben a büntetésvégrehajtási intézet és Kegyelmi Bizottsági tagja csak informális, legfeljebb befolyásoló szerepet tölt be, a tényleges döntési szűrő a köztársasági elnök és az igazságügyi miniszter.

2.6.

A Bv. tv. 46/E. §-a felhivatkozva az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdését, mely irányadó a Kegyelmi Bizottság tagjaira: *„a bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírakat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”*

A Kegyelmi Bizottság az elnököket maguk választják, akinek akadályoztatása esetében az elnök által kijelölt tag teljes jogkörben helyettesíti. A Kegyelmi Bizottság a döntését szótöbbséggel hozza meg.

2.7.

A Bv. tv. 46/F. §-a rögzíti azt, hogy miket kell megvizsgálnia a Kegyelmi Bizottságnak. Ezek:

- az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására, valamint arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni, illetve

---

⁹ „A miniszter az igazságügyért való felelőssége keretében felel a kegyelmi ügyekért, ennek keretében előkészíti és ellenjegyz a köztársasági elnök kegyelmi döntéseit, valamint ellátja a büntetőjogi közvetítői tevékenységgel kapcsolatos feladatokat.”

- az elítélt személyi vagy családi körülményeire, valamint az egészségi állapotára tekintettel alaposan feltehető-e, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

A törvényjavaslatához fűzött miniszteri indokolás szerint „*a Javaslatban rögzített szempontok lényegében megegyeznek azon törvényi feltételekkel, amelyeket a büntetés-végrehajtási bíró a nem tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésekből történő feltételes szabadságra bocsátásáról szóló döntésében is köteles megvizsgálni, illetve azon szempontokkal, amelyekre tekintettel a szabadságvesztés végrehajtása félbeszakítható.*”

Ezen megállapítással csak részben tudok egyetérteni, ugyanis a feltételes szabadságra bocsátásnak csak az első rész képezi az indokát, míg a félbeszakítására csak fontos okból (különösen az elítélt személyi vagy családi körülményei, egészségi állapota miatt) van mód.

A ténylegesen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személyeknél a fentiekben már utaltak szerint törvényszerű, hogy a külső emberi és családi kötelei teljesen ellazuljanak, amit ha az elítélt ellenére értékelnek, akkor az igencsak a rendszerből magából fakadó ok, azaz az életfogytiglanra ítélet önmaga tarthatja bent még tovább az elítéltet. Továbbá igencsak zavaros az, hogy az elítélt egészségi állapota alapján hogyan értékelhető az, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető? Ha megvakult, akkor még nem érhető el, ha rákos, akkor már igen? Egyáltalán hogyan jön az egészségi állapot a büntetési célokhoz? A jogalkotó, ha itt humánusan eljárva egyértelműen a megromlott egészségi állapotot akarta „privilegizálni”, akkor azt a büntetési célokra való hivatkozást követően kellett volna szerepeltetnie, mert így csak fogalmi zavar keletkezett.

Ugyanezen szakasz rendelkezik arról, hogy a Kegyelmi Bizottság további adatokat és iratokat kérhet be, szakértőt vehet igénybe és meghallgatja (azaz ez nem mellőzhető) az elítéltet.

2.8.

A Bv. tv. 46/G. §-a rögzíti azt, hogy az igazságügyi miniszter nem térhet el a Kegyelmi Bizottság döntésétől, és a Kegyelmi Bizottság állásfoglalásában szereplő tartalommal készíti el a köztársasági elnök részére a felterjesztést, amely az állásfoglalás indokolását is tartalmazza. A felterjesztés teljes anyagát az elítélt is megkapja, mégpedig az indokolás szerint azért, hogy hozzáférhetővé váljanak részére is mindazon információk, adatok, amelyek alapján a Kegyelmi Bizottság az álláspontját kialakította, illetve megismerhetővé váljon a felterjesztésben a kegyelem gyakorlásával kapcsolatban tett javaslat.

Ezen szakaszhoz fűzött miniszteri indokolás mutatja meg azt, hogy valójában mennyire is felesleges a Kegyelmi Bizottság munkája: *a kegyelmi döntés meghozatalára és a határozat kézbesítésére a kegyelmi eljárás általános szabályai irányadók, vagyis a köztársasági elnök az alkotmányosság és a büntetőjogi végrehajthatóság kereteit tiszteletben tartva diszkrecionális döntés keretében bármilyen döntést hozhat, így pozitív döntése nem csupán a feltételes szabadságra bocsátathatóság megengedhetőségére, hanem bármely más kegyelmi rendelkezésre irányulhat. A köztársasági elnököt nem köti a miniszter felterjesztése.*

2.9.

A Bv. tv. 46/H. §-a rögzíti azt, hogy ha az elítélt nem részesül kegyelemben, akkor az eljárás lezárultát követő két év elteltével ismételten le kell folytatni.

A jogalkotó – a miniszteri indokolás szerint – itt a feltételes szabadságra bocsátás szabályaihoz igazodik, mely sajnos nem állja meg a helyét, mert a feltételes szabadságra

bocsátás esetén csak az első ismétlésre kell két évet várnia az elítéltnak, utána már évente vizsgálják felül (Bv. tv. 57. § (8) bekezdése).

3. Összegzés

Összességében álláspontom szerint a Bv. tv. 46/A-G. pontjaival Magyarország nem tett eleget az Emberi Jogok Európai Bíróságnak a Magyar László Magyarországgal szembeni eljárást lezáró 2014. május 20-án meghozott ítéletében megfogalmazott elveknek; és az új szabályozás nem tölti be a célját. Ennek okai – álláspontom szerint – a következők:

- részben annak *késői alkalmazhatósága*,
- részben, mert *nem készült fel* arra, hogy az idős elítélt adott esetben nincs olyan egészségügyi állapotban, hogy hozzájáruljon az eljárás lefolytatásához, amely így nem automatikus és nem hivatalbóli,
- részben a *nem megfelelően beállított vizsgálандó kérdések*, melyek félrevihetik a vizsgálatot és bizonytalanságot okozhatnak,
- részben azért, mert *továbbra sincsen kidolgozva egy olyan előre és jól látható magatartási rendszer*, aminek betartása esetén valószínű lesz a szabadulás,
- részben annak *a köztársasági elnök általi olyan döntése miatt, melyben nem köti a szakmai bizottság által feltárt tények és szempontok*, és a döntésére nincs határidő szabva, így az idő húzásával akár meg is akadályozható mind az eljárás ismétlése, mind a szabadon bocsátás,
- részben mert *nincs meg a garanciája* annak, hogy a köztársasági elnöki döntést az igazságügyi miniszter ellenjegyzzi.

Ezek alapján bizonyossággal állítható, hogy az elfogadott szabályozás továbbra sem felel meg a strasbourgi kritériumoknak, akárcsak a *Magyar kontra Magyarország* strasbourgi eljárásban hozott döntés előtti időszakban.